

Groeien & Geloven boekrecensie

Christelijk pleidooi voor pacifisme zonder een greintje humor of ironie

Pacifisme in tijden van oorlog

Kerk en Vrede 100 jaar
Greetje Witte-Rang
 Skandalon; 440 blz., €29,99
 ★★★

Auteur

Greetje Witte-Rang is theologe, onderzoekster en lid van de Theologische Werkgroep van Kerk en Vrede. Zij stelde deze bundel met artikelen samen op basis van 95 jaargangen van het ledenblad, brochures en interviews met christen-pacifisten.

Thema

Kerk en Vrede werd op 8 oktober 1924 opgericht. Doel van de organisatie is 'het brandend verlangen om, terwille van Christus naam, het christendom los te slaan van de oorlogsidee'. Dit boek wil niet de geschiedenis beschrijven van deze christelijke pacifistische en antimilitaristische organisatie, maar een impressie geven van hoe er de afgelopen eeuw is nagedacht over oorlog en vrede. En hoe er – vanuit theologische invalshoek – gedacht wordt over geweldloosheid, burgerlijke ongehoorzaamheid, dienstplicht en ontwapening. En hoe de moeizame dialoog met de kerken verliep en nog verloopt.

Kenmerkende passage

Samensteller Greetje Witte-Rang in haar inleiding: 'Kerk en Vrede mag dan de laatste decennia gekrompen zijn, de betekenis van de vereniging is voor mij (en ik weet: ook voor anderen) groot, zeker nu kerken het op het terrein van de vrede zo laten afweten, en de enige politieke partij met een pacifistisch gedachtegoed, de Politieke Socialistische Partij, opgehouden is te bestaan en de fusiepartij GroenLinks dat gedachtegoed bij het afval zette en de vertegenwoordigers ervan bruuskeerde'.

Redenen om het boek niet te lezen

Het valt niet mee om vierhonderd dichtbedrukte pagina's vol principes, meningen en robuuste opvattingen te lezen over het christelijk gemotiveerde pacifisme. Temeer daar enige lichtheid in betoogtrant of toon, laat staan ironie of humor, aan de meeste schrijvers voorbij is gegaan. Dat maakt het onderwerp nog zwaarder dan het al is.

Ook storen de soms naïeve en onbewezen opmerkingen, zoals de constatering dat de angst voor de Russen voornamelijk 'aangeblazen' wordt om 'de eigen internationale economische en machtsbelangen

en de omzet van de wapenindustrie' te dienen.

De beweging zegt verder geen 'Poetin-versteher' te zijn, maar 'probeert wel te begrijpen' waarom hij Oekraïne is binnengevallen. 'Tja...

Een ander struikelblok voor de lezer is dat Kerk en Vrede terecht hamert op de niet-vanzelfsprekendheid van oorlog, maar wat is hun alternatief? Geweldloze weerbaarheid en ontwapening zullen zeer waarschijnlijk geen vrede brengen in Oekraïne en Gaza, maar wat dan wel? Na al die bladzijden stevig argumenteren en redeneren is het antwoord daarop nog steeds niet helder.

Redenen om het boek wel te lezen

In deze tijd van oplopende spanningen en bloedige oorlogen is het goed dat een kleine minderheid van de bevolking die uit principe tegen elke vorm van geweld en bewapening is, gehoord wordt. Hun argumenten dienen serieus te worden genomen. Het is niet voor niets dat Kerk en Vrede op de eigen website artikelen plaatst die door de media geweigerd zijn onder het motto 'Wat u niet lezen kon (of mocht)'. Terwijl Kerk en Vrede het in de afgelopen decennia soms bij het rechte eind had.

Zo was de organisatie fel tegen de inval in Irak om Saddam Hoessein te straffen voor de vermeende steun aan de terroristische aanvallen op de VS. Achteraf bleek dat Kerk en Vrede gelijk kreeg: er was geen enkel bewijs voor. Een ander terecht punt: de organisatie zet zich al jaren in voor rehabilitatie voor dienstweigeraars ten tijde van de politioele acties in Indonesië (1945-1949). Iets wat gezien de geschiedschrijving nu weleens mag gebeuren, maar elk kabinet weigert dat.

Verrassend is te lezen dat Kerk en Vrede – zoals het vooroordeel wij – niet opgericht is door linkse, vrijzinnige dominees, maar juist door zeer principiële orthodoxe theologen. De artikelen over deze aartsvaders van het Nederlands pacifisme zijn zeer lezenswaardig. Zoals de eerste voorzitter ds. Gerrit Jan Heering (1879-1955), die vanuit zijn kleine pastorie in Ammerstol het pacifisme met verve beleed en het land introk. De al bijna vergeten charismatische dominee J.J. Buskes wordt vaak in deze bundel aangehaald, wat een genoegen is. Zijn scherpe teksten zijn nog steeds kraakhelder en hij is zo'n beetje de enige schrijver die door zijn ironie wel een glimlach oproept bij het lezen.

Wilfred Scholten